

Què aconseguim amb l'Autobiografia Lingüística?

Us recordeu de l'autobiografia lingüística? Hem realitzat l'activitat a 18 centres educatius on es desenvolupen els programes d'aprenentatge multilingüe AFEX, “Aprenem Famílies En Xarxa” i AFFM, Activitats Formatives per a Famílies Migrades. Ho hem fet tant en format en línia com presencial, depenent de la disponibilitat de cada centre educatiu on portem a terme aquest dos programes des de Casa Àsia i la FAPAES amb el suport de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat i el Pla Barcelona interculturalitat de l'Ajuntament de Barcelona. Hi han participat més de 250 estudiants adults i una cinquantena d'alumnes dels instituts que són voluntaris i voluntàries del programa, essent la majoria fills i filles de les estudiants adults.

Els països d'origen de les nostres estudiants adults (principalment mares i germans i germanes més grans dels alumnes dels centres educatius participants) i de moltes voluntàries són: la Xina, el Pakistan, l'Índia, Bangladesh, el Marroc, Mali, Polònia, Moldàvia, Geòrgia, el Perú, Colòmbia i Hondures. Encara que de vegades es diu que les nostres estudiants adults “no parlen” per no parlar el castellà ni el català, el seu repertori plurilingüe és aclaparador. Les llengües que parlen són: Urdú, panjabi, paixtu, hindi, bengali, mandarí, Shan bei, Guan Zhong, Min'nan, Qing'dao, Lin'yi, Yong'jia, Wen'cheng, Minnan, Qingtian, Cantonès, Hebei, Tianjin, coreà, japonès, tailandès, bembere, rus, romanès, georgià, polonès, àrab, darija, amazic, rifyen, anglès, francès, alemany, italià i cada vegada més castellà i català.

Conscients d'aquesta riquesa, en el marc dels nostres programes, hem fet un reconeixement a la diversitat lingüística a través de diverses activitats en el marc d'una autobiografia lingüística. En primer lloc, a partir de la silueta d'un ninot, les estudiants adults, dinamitzadores i voluntàries (en el cas de les sessions presencials) van reflexionar sobre les llengües que coneixien i la part del cos on les situarien segons el que signifiquen per a elles aquestes llengües. Amb això, a més de practicar vocabulari sobre les parts del cos en castellà i català, vam poder veure que, encara que es tracta de persones de diferents parts del món, amb maneres de pensar, sentir i viure diferents, tenen maneres similars de vincular les llengües amb les parts del cos. Relacionaven el cos amb els sentiments i emocions i situaven

allí les seves llengües maternes. Algunes col·locaven el castellà i català al cap perquè són les llengües que estan aprenent i les tenen al cap constantment; altres preferien col·locar les llengües de la societat d'acollida a les mans perquè les relacionaven amb el treball i les oportunitats laborals. En un altre grup col·locaren a les mans les llengües que havien après a l'escola, centrant l'aprenentatge en l'escriptura. Les participants musulmanes, feien una clara distinció entre la dreta i l'esquerra, situant en la dreta l'àrab, per ser la llengua original de l'Alcorà. Les llengües que entenen però no parlen les posaven a l'estómac del ninot com a metàfora del menjar que no han preparat però que igualment consumeixen i forma part d'elles.

Un element en comú que tenen les dinamitzadores d'aquests centres és que se senten tant d'aquí (Catalunya o Espanya) com d'allà (la Xina, el Pakistan, l'Índia, Marroc i Colòmbia) per tant situaven les seves llengües maternes juntament amb el castellà i català en el cor, sense poder ni voler aferrar-se a un sol idioma ni a una sola nacionalitat, presentant així una identitat complexa.

A continuació, a través d'imatges que van compartir les pròpies estudiants adultes i voluntàries, ens van explicar com havien après cada llengua, de qui, quan, per què i on.

La majoria va coincidir que la seva llengua materna l'havia après al seu país d'origen gràcies a la seva família. Per a representar-ho mostraven imatges del seu poble, menjars típics, familiars i objectes que els recordaven la família en origen i la seva infantesa. A l'escola van aprendre a llegir i escriure la llengua oficial dels seus respectius països que, en tractar-se de països plurilingües, en la majoria dels casos no coincidia amb la seva llengua materna.

Amb l'escolarització també van aprendre anglès, francès, coreà o japonès, ho representen mitjançant imatges de llibres, avions o diners, ja que són llengües que els hi han proporcionat oportunitats laborals. El castellà i català els estan aprenent tant en el seu dia a dia com en els nostres cursos en el quals hi participen. Algunes de les estudiants porten més de 15 anys a Catalunya i altres van arribar fa pocs mesos, però totes coincideixen que el fet que les dinamitzadores i algunes voluntàries parlin les seves llengües maternes, facilita molt l'aprenentatge de les noves llengües. En els grups on les classes són presencials, comptar amb el suport dels alumnes i les alumnes de llengües maternes diverses, facilita que persones

amb nivells de coneixement del català o castellà molt divers puguin aprendre al seu ritme i sense pressió, rebent una atenció més personalitzada.

Hem de reconèixer que al principi de l'activitat, quan els preguntarem per les llengües que coneixem només esmentaven les llengües oficials del seu país d'origen, ometent les llengües dialectals, com si aquestes no tinguessin valor, quan en realitat són les que utilitzen amb més freqüència, sobretot per a expressar sentiments i situacions complicades. Tampoc nomenaven el castellà ni el català per considerar que, atès que encara no els dominen a la perfecció, no podien incloure'ls. Això ens fa reflexionar sobre la legitimitat de les llengües i les hegemonies que es creen entre elles. Quan vàrem insistir que esmentessin totes les llengües que coneixien sense importar si eren "oficials" o no, es van sorprendre de la quantitat de llengües que parlen, com a mínim quatre, arribant fins a set o vuit, prenent així consciència de la seva riquesa tant lingüística com cultural.

Una vegada acabada la presentació de l'autobiografia lingüística que havia fet cada estudiant adulta llancem una sèrie de preguntes a manera de debat. En els centres presencials abastem les preguntes mitjançant la dinàmica del baròmetre per la qual a cada pregunta les estudiants adultes s'havien de situar a la dreta de la classe si pensaven que sí, a l'esquerra si pensaven que no i en el centre si no n'estaven segures. A continuació havien d'argumentar per què. En els centres amb format en línia vam anar preguntant una a una. A partir del debat generat per les preguntes i el desenvolupament de les autobiografies lingüístiques vam obtenir els següents resultats:

Una de les motivacions comunes de les estudiants adultes per a aprendre castellà i català és poder ajudar als seus fills i filles en la seva trajectòria acadèmica, poder tenir un paper actiu en els seus aprenentatges i no haver de dependre d'ells i elles per a fer tasques administratives o anar al centre de salut. Una altra motivació és poder trobar feina o, si ja en tenen, poder-la fer millor.

La majoria expressa que quan van començar a estudiar castellà i català pensaven que partien de zero, però al llarg de les dinàmiques generades durant el curs van anar canviant d'opinió,

ja que van anar veient que hi havia paraules similars en la seva llengua materna i les llengües que estaven aprenent, la qual cosa ens va portar a realitzar un diccionari plurilingüe. I així reforçar la idea que tot el coneixement i bagatge cultural i lingüístic que tenen és útil i necessari per a l'aprenentatge de noves llengües.

Algunes han reflexionat sobre la seva experiència d'haver oblidat algunes de les llengües que coneixen en aprendre'n d'altres de noves, com les llengües dels seus avis i àvies. Aquest fet les entristeix ja que consideren que quan desapareix una llengua, moren una manera de pensar, viure i els coneixements d'un poble. Raó per la qual ~~Per~~^{Per} ~~que~~ recalquen la importància d'ensenyar als seus fills i filles les seves llengües maternes, malgrat que des de l'escola els hi diguin que per aprendre el català i el castellà bé, haurien de deixar de parlar-los en les seves llengües. Per a elles les llengües maternes són el nexa amb la família i amb el país i amb la cultura d'origen i fan part de la seva identitat.

També han comentat que el fet d'arribat a un país nou, sense conèixer l'idioma, sense tenir amigues ni conegudes i sense feina, fa que se sentin molt vulnerables, soles i perdin la pròpia autoestima. Sense conèixer les llengües oficials aquí, no troben el seu lloc en la societat, enyoren les seves xarxes familiars i socials en origen i ometen tot el que han aconseguit i après en el seu lloc d'origen (els seus títols universitaris, les seves experiències laborals i professionals,...). Els assoliments aconseguits en el seu lloc d'origen perden tot el seu valor. Aquesta vulnerabilitat es duplica quan el país , crea i reproduceix estereotips sobre la incultura que s'associa a les persones migrades.

A més expressen que mentre elles fan un esforç molt gran per aprendre les llengües i la cultura del país on viuen ara, la societat d'acollida no mostra interès per a elles i les seves cultures. A les escoles, per exemple, mai se'ls ha preguntat als seus fills i filles sobre les seves llengües maternes. Arriben nens i nenes de 7 i 8 anys o més, que escriuen en urdú, panjabi, xinès, àrab... (alfabets totalment diferents al llatí) i quan els ensenyen aquesta nova escriptura, se'ls considera analfabets i analfabetes. No es té en compte que no és que no sàpiguen escriure, sinó que ho fan en una altra llengua i alfabet. Només assenyalen les seves "mancances", en lloc de veure'ls com a persones amb coneixements diversos (que podrien

aprofitat i compartir a classe), fan que els nens i nenes se sentin inferiors a la resta dels seus companys i companyes i els hi costi molt més aprendre.

En aquesta línia, les participants exposen que el plurilingüisme és particularment valuós dins l'era de la globalització. Les llengües són un fenomen viu, no es poden retenir en cap frontera si no que estan sempre en moviment. Creuen que les persones han d'aprofitar totes les llengües que coneixen per a barrejar-les i fer-se entendre davant la resta. Per tant consideren vàlides i enriquidores les converses en les quals s'utilitzen diverses llengües.

Des dels nostres programes d'educació intercultural i inclusiva de l'Escola de bambú de Casa Àsia plantegem que en una societat tan globalitzada com la catalana, amb un índex tan elevat de població migrada, es fa necessari tenir a persones amb coneixements plurilingües als centres educatius per tal de facilitar la comunicació i participació de les famílies orígens culturals diversos, així com encoratjar els seus fills i filles a estudiar i triar la docència com a professió per tal de tenir un cos docent cada vegada més plurilingüe i multicultural. Pensem que el procés d'inclusió no és unilateral, si no que l'han de fer tant les persones migrades com la societat d'acollida i d'aquesta manera tothom aprenem conjuntament i construïm una societat cohesionada des del reconeixement i el respecte a la diversitat.

En definitiva, considerem que la dinàmica de l'Autobiografia Lingüística és ideal per a prendre consciència sobre les competències lingüístiques i aprendre a valorar-les, tenint en compte la riquesa cultural que aporten les llengües maternes de les persones migrades en el context social català.

És una dinàmica molt útil per a realitzar-la en grups mixtos de persones migrades i autòctones, ja que és un espai per a poder escoltar com està sent el procés d'adaptació i integració de les persones migrades i generar un sentiment d'empatia per part de les persones autòctones, necessària per prevenir el racisme i la xenofòbia creixent en la societat.

Reconèixer i valorar els coneixements lingüístics, culturals, acadèmics i experimentals de cada persona facilita l'adquisició de nous aprenentatges, estimula la curiositat per aprendre i per crear vincles i contribueix a la construcció identitats múltiples i

complexes, afavorint el sentiment de pertinença del nostre alumnat i de les seves famílies i reforçant la cohesió social. No fer-ho així és un gran error. No deixem perdre oportunitats, aprofitem-les.